

Rûgono Rwa Gatûûra

Îbuku rîa Mûrutwa

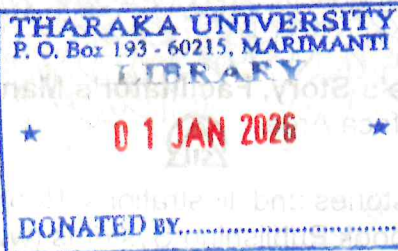

Rûgono rwa Gatûûra

Îbuku rîa Mûrutwa

050/2026

**THARAKA UNIVERSITY
LIBRARY**

Tharaka Bible Translation Project
P.O. Box 7 Marimanti
Tharaka District, Kenya
2006

Tharaka Language as spoken in Tharaka District,
Eastern Province, Kenya

Title in English: Kande's Story, Student Book

Translated by John Nguũ and Rev. Jackson Mũtugi

Illustrations by MBANJI Bawe Ernest.

This book was translated and produced during workshops held at
BTL Nairobi, 29 May—9 June and 9—19 October, 2006

Text from **Kande's Story, Facilitator's Manual**

© 2005 SIL Africa Area

Original Kande stories and illustrations, Books 1-5

© 2004 Shellbook Publishing Systems (www.shellbook.com)

Used with permission.

Printing Funded by

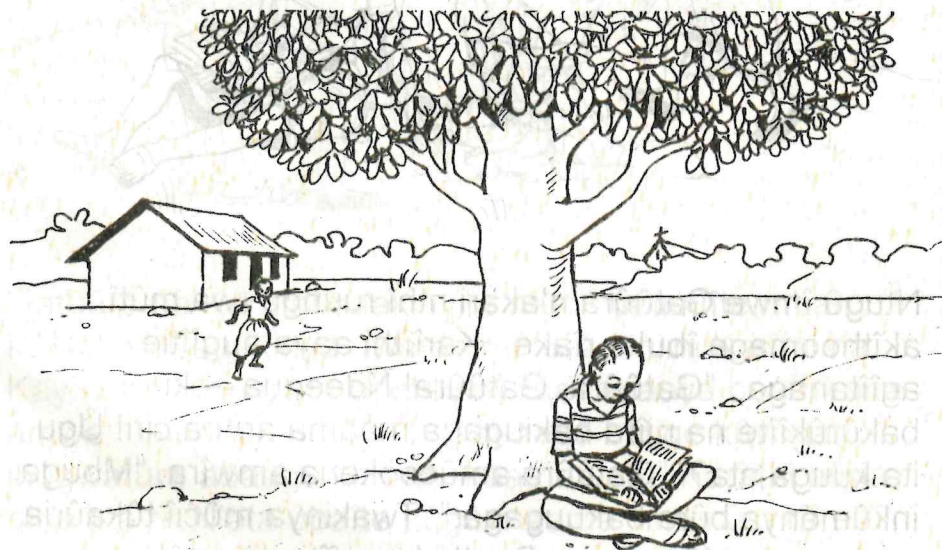

Ecumenical HIV/AIDS Initiative in Africa
Programme of the World Council of Churches

© 2006 Bible Translation and Literacy

PL
8030
P84
2005

Kithoomo kîa mbere
Ciri ya maama

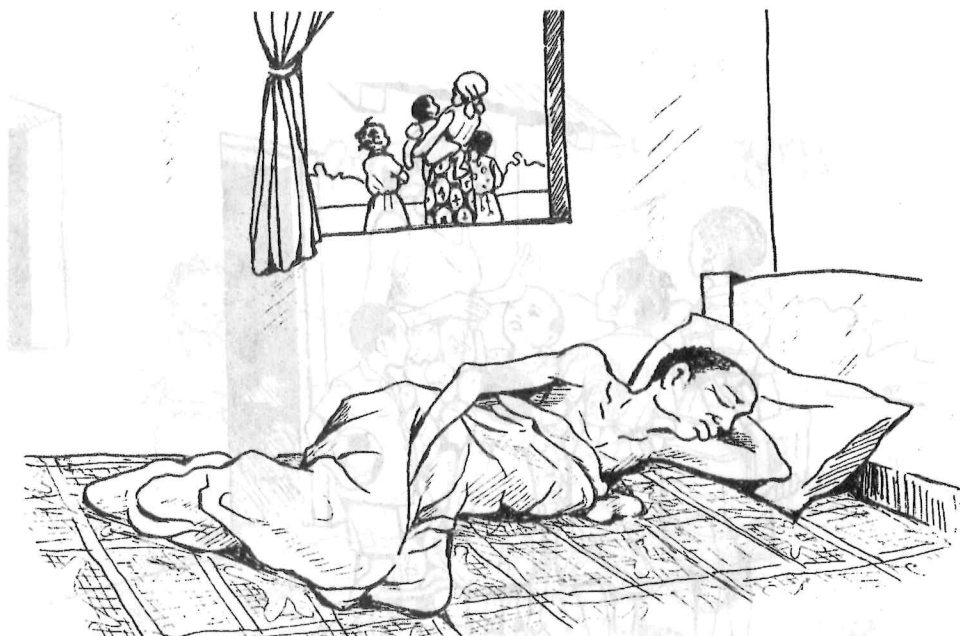

Ntugû îmwê Gatûûra n'akari nthî ruungu rwa mûtî akîthoomaga îbuku rîake. Kariîthi aaya augîîtie agîîtanaga, "Gatûûra, Gatûûra! Ndeegua eekûrû bakûrûkîîte na nîîra bakiugaga maama arî na ciri! Ûgu ita kuuga ata?" Gatûûra amûcookeria amwîra, "Mbuga inkûmenya bûra bakuugaga." Twakinya mûciî tûkaûria maama mantû mamu. Baathi baugîîtie beenûka.

Gatûûra na Karîîthi baakinyire mûciî baûmîîte mbaru i kûtheka. Bagûkinya, twaragina tûra tûniini Karîmi na Kayîra na karuagina geetagwa Njerû baaya beethîrana amwe. Gina abeera, “Umaani aaga bûtige kûyoga, ibûgwatûra abaagu kîongo, kaamaame.” Karîîthi aûria gina ata rî, N’ata ûbaîte ûûgû maama, iimbi ûra rîire?” Gina akwigua ûgu, aataata nda amwîra, “Mwan’wakwa bira ndîîte i biingî. Mûciî ûyû n’ûmûnene.”

Kayîra aarî na ûkûrû bwa mîanka îнна. Akwîgua ûgu auga, “Kaanthi mbîîre baaba!” Gina amûbûria bui amwîkîra rwaru mbere akinya mûrangooni wa nyomba îra îthe aamaami. Amwîra, “Nootathi abaagu naiyî mantû mamu. Rekana n’we amaame anogoke.”

Kayîra akûgirua athi, aathûûra. N’ûntû n’endeete gûceetha na îthe, na mwanka agu, atigwîtigîîrua kûmûthengeera. Îthe wa Kayîra arî na ntugû inyiingi mma wa amaami, atakûruta ngûgî. Yiaûkû, mûkûrû athirîite nwa tarûga rwa ûta. Antû ba mûciî wake bonthe ibamakîite i mantû make.

Ntugû îmwê Gatûûra n'athiire thokooni. Arî agu thokooni aakomana na acoore baake abeera gina, naragiîre na kaana. Kaîyî kamwe gakûrûkîrîite agu, kanjiîria kûnyûrûntana gakiugaga, "Mbiyo naawe kaana gaku karî na ÛKIMWI ta abaagu!"

Gatûûra atamenyaga bûra kaîyî gaku kaugaga. Gatûûra we aathûgaanagia îthe ataarî na ÛKIMWI "Kana nwa wîgue aarî nabu?" Acoore babu bake bamwîra, "Rekana na kaara naagwe, gatikûmenya bûra gakuuga."

Gatûûra akwînûka ûgoro aûria gina ata rî, “ Ika baaba arî na ÛKIMWI?” “Ta mbîira menye twaka ndî mwana mûno.” Gina akwîgua ûgu, aûndûka aacûûba naara. Gatûûra akûraitha oona gina akîrîra. Gina amûcookeria amwîra, “Yîî arî nabu. Na ndîna kîeba mûno n’ûntû mbere mma ûramenyire mantû mama kumania na ntheto cia antû.”

Gatûûra aûria, “N’ata tûkaarûtha îîndî baaba aakua?”
N’ata rîkaathi, titûkaûra îîndî?”

Gina amwîra, “Ngai agatûteethia.”

Gina akûmwîra ûgu baanjiîria kûrîranîra.

Îthe wa Gatûûra aakuire mbere mbura yuura. Agûkua, atûûri, acoore na antû ba mûciî baaya kwîthikîîra n'ûntû bwa gûkua wake.

Gatûûra n'we eebûûria na nkoro, "limbi yo îragiragia antû baba baaya kûmûraitha rîra araarî ûmwayie?" Nwa pasta wenka araayaga kûraitha baaba mbere akua.

Nyuma ya kagiita gakai Gatûûra na gina baathi kuuna nkû. Gina wa Gatûûra ataûmbaga kûbeeba aatumaga ta kîûgî , na oonekaga aceng'ete akathira. Gatûûra amûgwata njara, baakara nnthî baanogoka. Wabanogokeete, gina auga, "Kûrî rîo mbîgagua ntârî na inya ya kûrûtha nwata."

Kîthoomo kîa biîrî
Thiîna îkuumîra iîngî

Gatûûra na gina baakara nthî ruungu rwa mûtî. Gina oonekaga atakwîgua mwîrî wake bwega, na aarî ûmûnogu mûno. Gatûûra amûgwata njara kaingo oota kûrûngama.

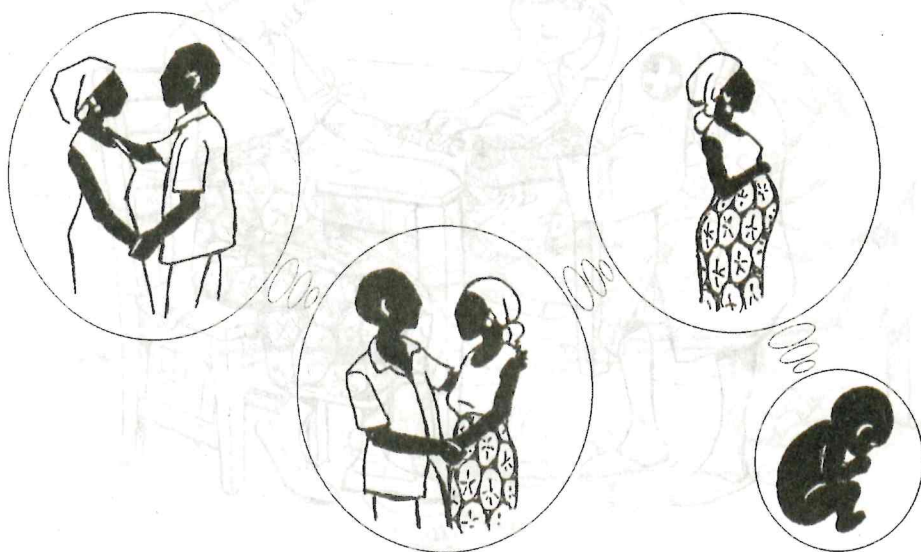

Îthe wa Gatûûra agîkua, aatigire mwekûrû wake arî
 ûmûrito na akîîgagua atarî na inya. Kwogu gwaufika
 aana nwa barutire wîra nainya mûno kaingo boona bia
 kûrîa. Gatûûra aakaraga akîbathetagia rîra oona taka
 batakûruta wîra bwega. Gina eegua ûgu, akagondoka
 akamwîra, "Ûbatîrue ûmenya i niû mwene mûciî ûyû."

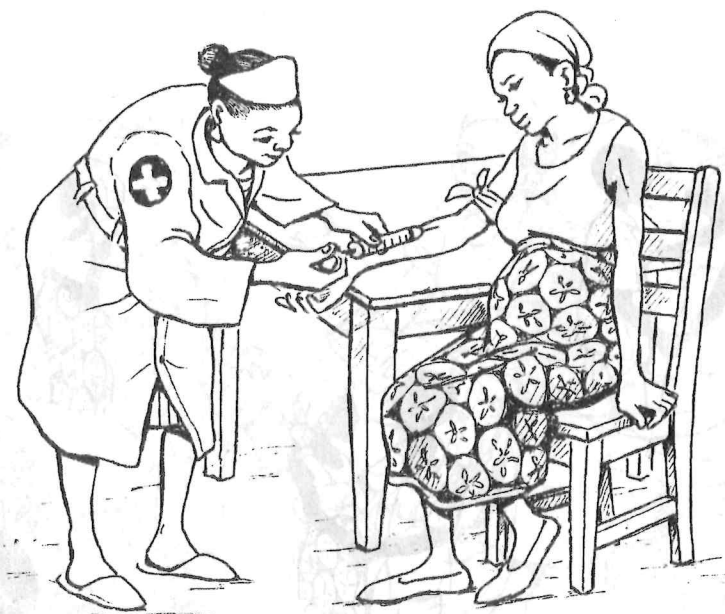

Rîru eekûrû baîrî kuuma kanicani yetû baaya gûtûriungîra. Mwekûrû ûmwe aarî mûmenyeeri wa ûgima bwa mwîrî na ûra ûungî n'we aarî mweyani wa ngono cia wîkîra antû wîru. Eekûrû babu ibaarutîre maama ngûgî îinene mûno. Baayire bakamatîite irio bia kûmûtetheeria wîkîra mwîrî inya. Kuuma agu baanjiîria kûûyaga wetû. Baaya, baamwaragîria mîgambo ya kûmwîkîra wîru mûno.

Gatûûra n'akenire akwona gina akîgwîrua na kûtheka îgiita na îgiita.

Gatûûra neegiirue mwekûrû ûra aamenyagîira ûgima bwa mwîrî akîaria na gina. Twaka Gatûûra eereawa i ntheto cionthe ira baaragia, îndî n'amenyire îthe aarî mûmaramari ataarî mwîtigua. Na n'ûntû bwa ûmaramari, îthe wa Gatûûra aagwatwa i kathwa geetagwa (HIV) na aacooka aagwatwa i mûrimo wa ÛKIMWI (mûboobo). Na n'ûntû ataathi cibitaarî athimîrwa ûkimwi atatindanîra kûmenya bûra akeerigîria atikawatithie mwekûrû wake mûrimo. Mwekûrû ûyu wa ûmenyeeri ûgima bwa mwîrî, eera gina wa Gatûûra athi cibitaarî athimîrwe kathwa(HIV). N'ûntû nwa wîgue agwatithiirue i mûkûrû wake, na mwekûrû n'we nwa agwatithie kaana.

Nyuma yoogu gina wa Gatûûra n'athire cibitaarî. Agûkinya cibitaarî n'arutirwe nthakame mûkiani wa njara i mwekûrû ûyu aamenyagîira ûgima bwa mwîrî. Na ateegua ûrûrû. Eeteera kîthimi kîuma na aamenya ûmma bungwa. Rûûni i rîo Gatûûra aamenyithiirue ûmma bungwa i gina. Waabu, gina n'arî na kathwa (HIV). Wana kinya kaana nwa wîgue kaarî na kathwa. Ndagîtaarî napeere gina wa Gatûûra tûndawa tûra tûtethagîiria kwongera mwîrî inya kîrî antû bara barî na Kathwa (HIV) batikagwatangawe i mîrimo îîngî nthûti. Ntûûrani yao gûtaarî na ndawa ira itethagîiria antû bara barî na Kathwa (HIV). Gina wa Gatûûra n'amakire mûno. Aûria, "Ikû ndawa îkauma yûmba kûrigîiria kaana gatikagwatwe i Kathwa (HIV) kinya ko?"

Gina wa Gatûûra anjîîria gûtororeria i kwayua. Kathwa (HIV) kongereka mwanka agwatwa n'ûûkimwi. Mwîrî wake wauma maronda. Gatûûra aûria eekûrû bara baumîîte kanicaani ata rî, " Nwa ngwatwe n'ûûKIMWI (mûboobo) n'ûntû bwa kûringithia maama?" Eekûrû babu bamwîra, "Arî, ûkemenyeera bûtikûgwata." Eekûrû babu baarutana Gatûûra bûra akamenyagiîra gina na irio bira akamweyaga bia kûmûtetheeria akarakara. Na n'ûntû bwogu, Gatûûra aamenya gûtirî thîina îkamûgwata

Na n'untû gina wa Gatûûra n'arî ûmûrito, aagea na kaana. Aarî akûthira inya cwe. Akûraitha kaana gaku aarîra. Ageeta, "Gakea." Nyuma ya ntugû i nkai, gina wa Gatûûra aakua. Na Gatûûra eeta kaana gaku, 'Gakea' Gatûûra aayûkia kaana gaku aakara nako ruungu rwa mûtfî agacûûba kii auga, "Mwanka agu iîndî ûrî kaana gakwa."

Kîthoomo kîa bithatû

Mathîîna makwongereka mûciî wa ba Gatûûra

Gatûûra aayûkia kaana gaku aakara nako ruungu rwa mûtî agakundia îria. Gatûûra eebîîra na nkoro ûûgû, "Îndî ûtakîîgua kûrî mwekûrû ûûmba gwonkia kaana gaka. Îndî aume kû na ibagûkuthûka kûgwatwa n'ûÛKIMWI bakua ta maama. Antû ba kanica ibatethiirie Gatûûra na îria rîa mûtu amwe na rûûyî rûûtheru rwa kuurugagîra kaana îria rîru. Gatûûra n'akenire mûno n'ûntû Gakea oonekanaga atarî na thîîna mwîrîîni wake.

Mûruagina wa Gatûûra Njerû aaya amwîra, “Inkwenda gûta cukuru ta bûra woû na Karîîthi bwarûthire.” Gatûûra amwîra, “Arî, amba ûthirie cukuru.” “Na kaingo ûûmba gûtûteethia wana tiû. Rîru Karîîthi nwa acooke cukuru. Na wîmenyeere mûno rîra ûrî çukuru ûtigatume ûcoore na twana tûra twendaga mantû ma ûmaramari. Nwa ûgwatithue ÛKIMWI i twarî ta tutu. Kana ûkawatwa i mîrimo îîngî îra îthiyanagia na ûmaramari. Na kaîrî ûmenyeere ûtikamuntagwe na cindano cia ndawa ira itogoonagia. N’inthûûku mûno nwa itûme ûgwatwa i kathwa (HIV) wegua imuntîite ûûngî ûrî nako. Na kaîrî ndawa ta inu n’inthûûku mûno. Njerû akwîrwa mantû mamu auga akathooma mûno. Na auga atikooro amaramara na aarî kana amuntagwa cindano cia ndawa cia ntogoono kana îmuntîite muntû ûûngî.

Ntugû îmwê, îthe mûkûrû aaya kûbariûngîra. Mûkûrû ûyu eera Gatûûra, "Kûringana nawithîre bwetû, kîthaka gîkî îîndî i gîakwa n'ûntû abaagu narakuire."

Gatûûra amûûria, "Aabu ikû tûkaathi."

Îthe mûkûrû amwîra, "nwabu ti bwega îndî gûtirî bu tûkaarûtha!" Na kagiita gatarî aaraaya nkeenda nyomba îno. "Na îîndî ûûgû ndîenda tûgaana irio bira bûrakethire biganeene.

Ntugû înu ûtugû Karîmi aûria Gatûûra ata rî, "Ika tûkathaama aaga?"

Gatûûra amwîra "Arî, baaba mûkûrû augire nwa tûkarakare aaga kagiitaani gaka. Îndî augire nwatûgaanire n'we irio bira tûrakethire biganeene."

Karîmi aûria, "Aabu twamûgaîra rî, tûkeegua tûrî na irio bia gûtûgana!" "Kwogu nwatûrûthire bûngî bwa gûtûteethia ûtûrooni bwetû."

Ntugû îmwê rûkîîrî Gatûûra na Karîîthi ibaakamatire kaana gaku kaa bakaira kîrînikî. Bagûkinya thokooni, Karîîthi oona muntû ûra aamwere mbangiri ya njara. Akûmwona, eera Gatûûra, "Muntû ûra n'we aampere mbangiri îno. Nwa wîgue aûmba gûtûteethia tûkoonaga bia kûrîa?"

Kaana gaku gakûthimwa, Gatûûra beerwa gatiŕi ûntû.
Îndî nwa mwanka beteere mîeri îgana ûna mbere
kîthimi kîrûthwa kwoneka wegua karî na Kathwa(HIV).

Mwekûrû ûyu wa ûmenyeeri ûgima bwa mwîrî eera
Gatûûra na Karîŕthi mantû ma bata mûno megîi twarî na
twîyî twa nthuke yaao.

Mwekûrû ûyu abeera, "N'ûntû biû bûrî twana tûkea,
bwîmenyeere mûno arûme bara baûmba kûûya
bakabweneeria na bia kûrîa na kûbweyaga bieywa
bakîenda kûbwînyangia na nîîra ya ûmaramari.
'Bûtikeende babûtega na tuinto ta tutu. Na bûmenye
ûmaramari bwaûmba gûtûma bûgîa nnda kana
bûgwatwa i kathwa(HIV) kana mîrimo îîngî îra
yumanagia na ûmaramari"

Karĩĩthi akwĩgua ũgu, aarigara mũno weegua muntũ ũra
 aamwere mbangiri ĩra ika eendaga kũmũtega arũtha
 n'we mantũ ma ũmaramari. Gũgũkarĩka ũgu, Gatũũra,
 Karĩĩthi na Karĩmi baayiĩtanĩria bauga bakemenyeera
 mwanka rĩra bakaagũrwa. .

Kîthoomo kîa bina
**Gatûûra akûgîa na
wîrîgîiro**

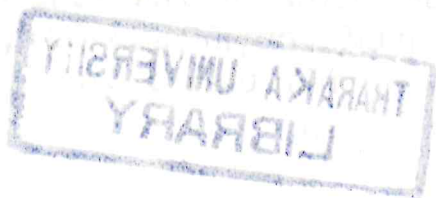

Gatûûra na twana twao baarî na ûtûûro bwa thîîna îmbîî. Aciari baake baûragirwe n'ûÛKIMWI na Gatûûra aatigwa akîmenyeera twana tûtu twao. N'ûmma t'ûntû bûûthû mwana kûmenyeera bara bangî taka arî gina wao. Kwogu magiita mamwe ibaagaga biakûrîa bakathi na yûûra. Îndî amwe noogu Gatûûra naabatiiragîra muuru mûno na aamenyagîra kaana gaku kanini wata gina wako.

Ikwarî na kaîyî kamwe ga ntûûra geetagwa Kîthînji.
Magiita na magiita Kîthînji n'ayaga kûbariûngîra.
Aayaga akamatîîte kaana kaao ga kaîyî na akeera
Gatûûra bathi kanicani. Gatûûra n'we akamwîra, "
Gûtiûmbîka îmunthî, ndîna ngûgî inyingî mûno
itaandeka mbumagarûka."

050/2026

Ntugû îmwê mwaragina wa Gatûûra ûra eetagwa Karîmi auga, "Nkaathi kanicani niû. Nwa wîgue kûrî ûntû nkeerutana noogo."

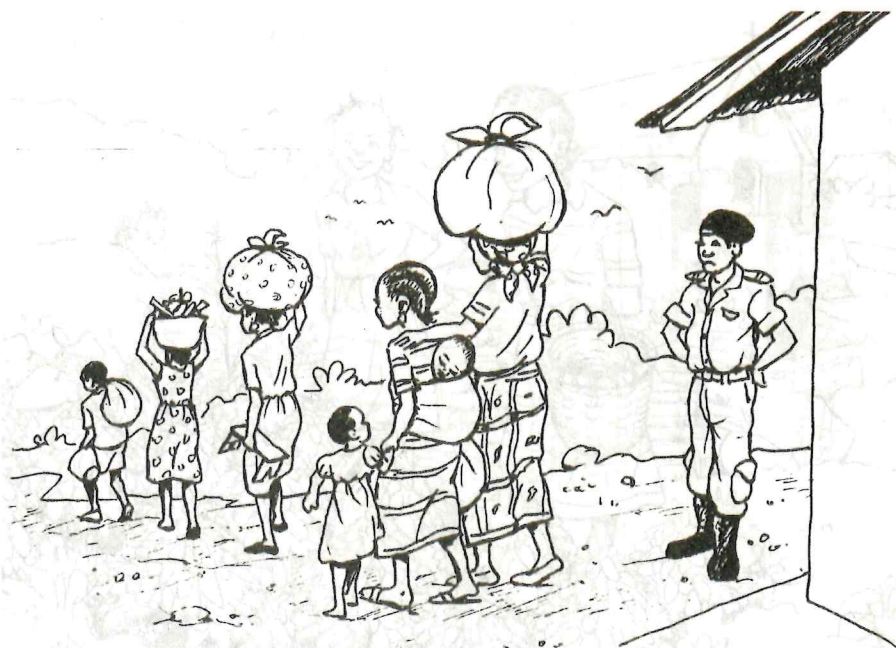
Karîîthi n'we auga, "Wana niû nkaathi. Nwa wîgue nkoona baangî tûtume nabo ûcoore."

Gatûûra abeera, "Wegua bûkaathi, bûthi na Kayîra na Gakea." Niû na Njerû naati tûtigwe tûkîrutaga ngûgî."

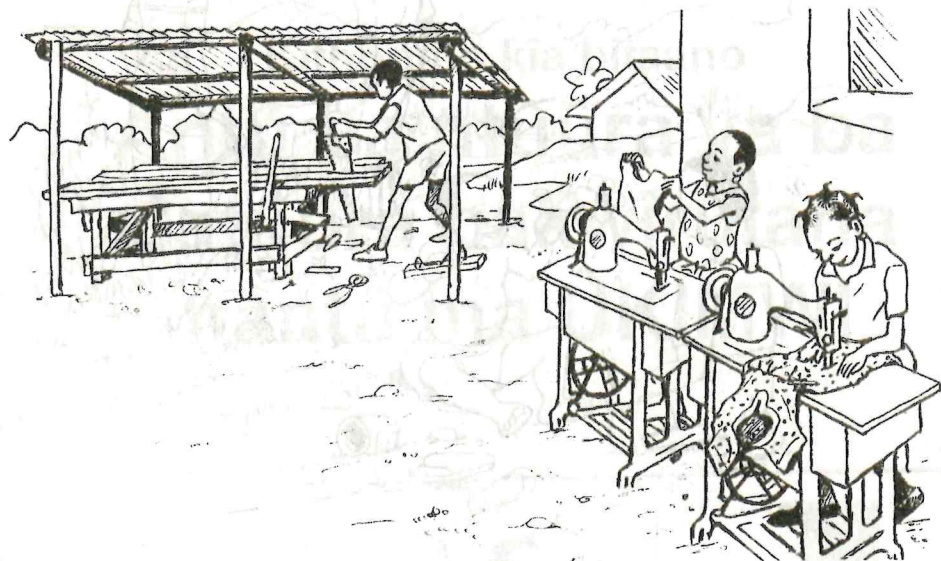

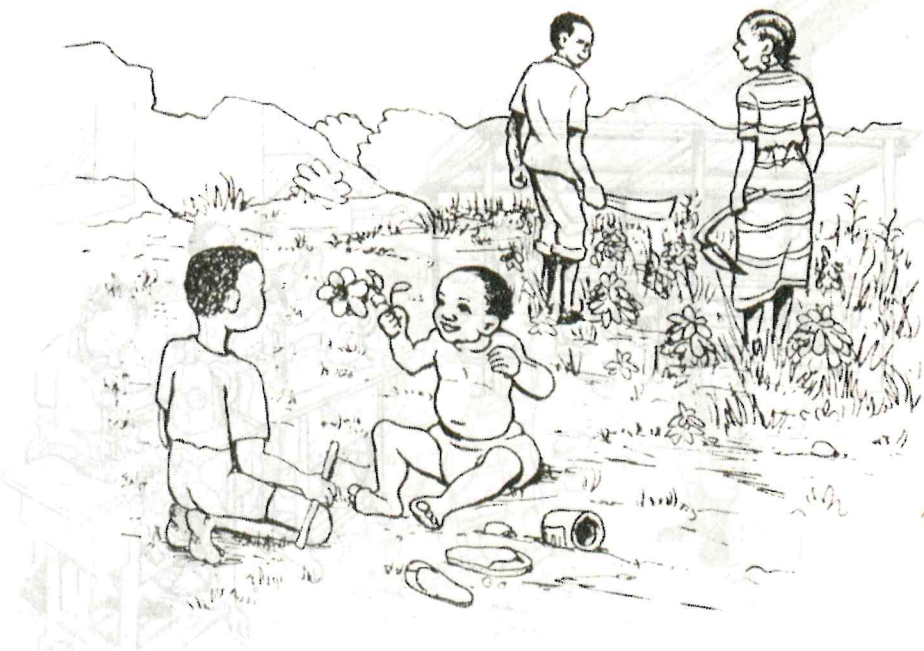
Bakuuma kanicaani baaya mûciî beera mwaragina mantû ma mûûnda wa kanica. Gatûûra oona akeegua arî ûmwe wa kûrutîra mûûnda wa kanica ngûgî. Atongoria ba kanica babagiitîra baantû aanene barutîra ngûgî, na bira bikauma ku biîgue birî biaao barîyage na bira bingî bakeendagia bakoona mbia cia wîteethagia nacio. Gatûûra na aana babu baao ibaarutire ngûgî mûno na n'ûntû bwogu, mûtûûrîre wao wabua nkûrûki ya bûra baatûûraga. Na n'ûntû bwogu Karîithi naûmbire gûcookâ cukuru kaîrî.

Ntugû îmwe îthe mûkûrû aatûmana kîr'we. Ntûmwa yaugaga, Kagiita gagûkinya ka baGatûûra kuuma kwao bathi cwe batagîcooka kaîrî. Gatûûra akwîgua ûgu, aagwatwa i kîeba mûno . Mwekûrû ûra wa kanica aayaga kûraitha gina rîra aarî ûmwayie, aaya aayûkia aana babu aathi nabo wake. Mwekûrû ûyu aankeene na mûûnda wa kanica. Aana babu bakûthi, îthe mûkûrû aathaamîra mûciî ûyu n'antû bake na mûûnda watuîka wake.

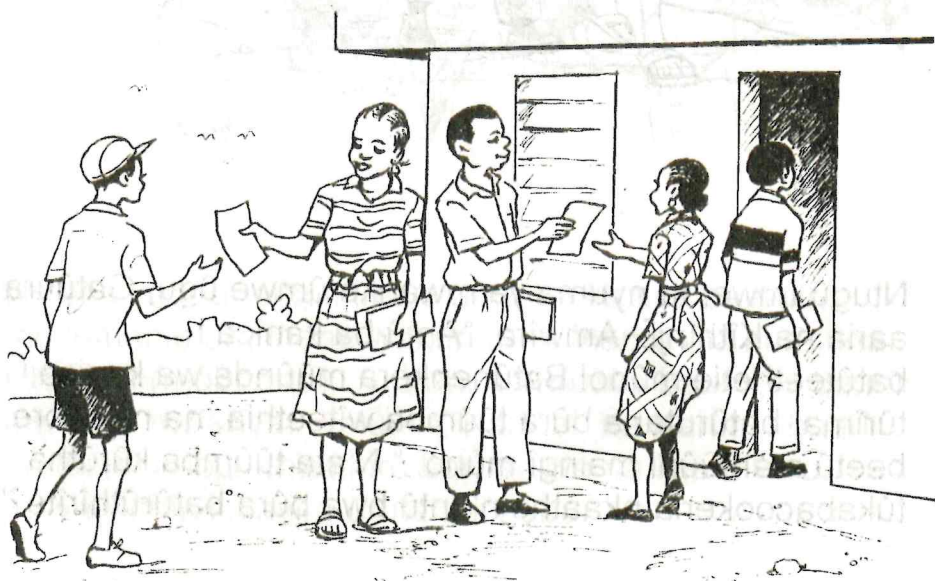

Gatûûra amwe na aruuna baake tatiga Gakea ibaarutire ngûgî mûno mûndaani ûyu wa kanica. Karîîthi na Karîmi ibeerutanire gûtuma na carani, na kanica ya batetheeria kûgûra carani. Njerû n'we eerutana ûbundi bwa mbaû wagu kanicaani. Gatûûra aanjîira kûthiyanagia n'aruna baake kanicaani. Warîo boona ibwega batuîke Akîrîstû beega.

Gatûûra n'akenaga i bûra Kîthînji aayaga kûmûteetheeria kûrîma. Kîthînji aayaga na kaana kaao akamatîîte. Baakarithagia twana nthîgûrû tûkathekanagia bakîrîma. Gatûûra eera Kîthînji, "Aciari beetû bagûkua ndoonaga gûtirî bûngî, wana kinya tiû itûgaakua. Mantû i maûmo, îndî îîndî tûrî na wîrîgîiro."

Kithoomo kîa bitaano
**Antû ba ntûûra ya ba
Gatûûra bakwîrutana
mantû ma ÛKIMWI**

Ntugû îmwê, ta nyuma ya mwanka ûmwê ûgu, Gatûûra aaria na Kîthînji. Amwîra, "Antû ba kanica i batûteethetie mûno! Batûnenkera mûûnda wa kanica tûrîma, batûrutana bûra tûûmba wîteethia, na n'acoore beetû mantûûni maingî mûno. " N'ata tûûmba kûrûtha tûkabacookeria nkaatho n'ûntû bwa bûra batûrûthîrîte?"

Nyuma yoogu, nthûti îmwê antû ba kanica baarûtha mûcemanio ûmûnene wakûrutana mantû ma kûrigîria ÛKIMWI (mûboobo). Arutani na arutwa baumîite gûntû mwanya mwanya. Gatûûra, Karîithi, na Karîmi i baarî ûrutanini bûbu. Ibaathire barî amwe na Njerû wao. Kinya Kîthînji n'ayire ûrutanini bûbu.

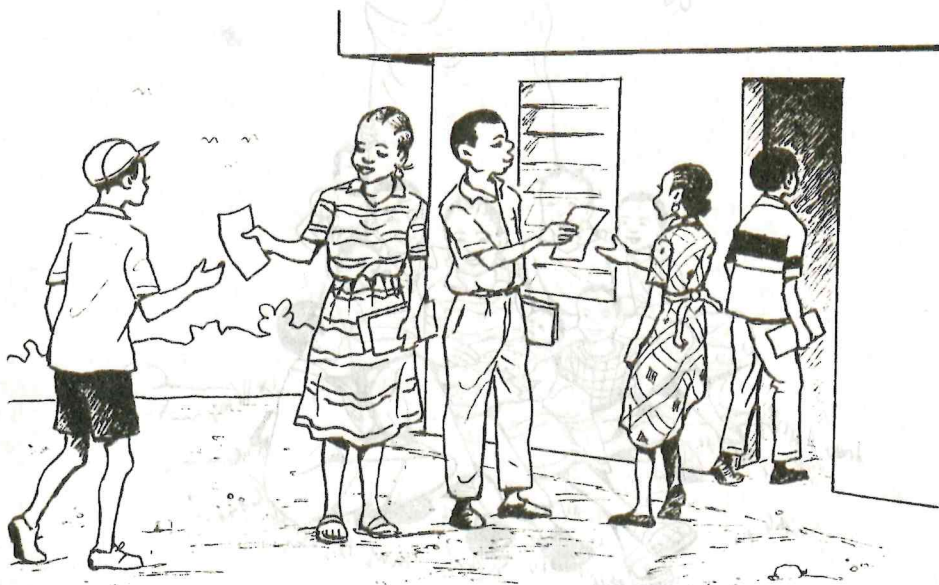
Mûtongoria ûmwe wa ûrutani bûbu , n'ayire eera Gatûûra, "Itûkwenda woû na aaranyûkwe bûtetheeria kûrutana bûra ÛKIMWI bûûmba kûrigîîrûa. N'ûû ûûngî ûûmba kûmenya ûbatu bwa kûrigîîria ÛKIMWI nkûrûki ya biû? Na bwinthe i bwiyî kûthooma bwega. Wana kinya antû i baiyî i bûthoomete ûmma bwa mantû ma kathwa(HIV) na ma ÛKIMWI." Bonthe beetîgîîria bakeneete.

Gûtarî gûta thaa, Karîîthi aanjîîria gûtetheeria kûrutana cemina. Karîîthi ataarî mûrutani wa mathee. Aaragia ûgu antû bagaûka na ntheko na bakamûthikîîria mûno akîrutana mantû marî inya mara antû baabatîîrue bamamenya îgûrû rîa ÛKIMWI. Nthûti îmwe aatuîka mûrutani wa mantû ma ÛKIMWI ntûûrani yao na antû baingî ibaathiyaga ceminani ciake.

Karîmi aanjîîria kûringa mbica na gûtaûra ithoomo bira bikaarutanwa ceminaani. Aataûrire tûbuku na rwaria rwao. Tûbuku tûtu itwerecaga bûra kathwa(HIV) kaûmba kûrigîîrua na bûra antû barî na ÛKIMWI baûmba kûmenyeerwa.

Gatûûra na Kîthînji baatethagîria mantûûni ma kwira baarûa cia gwîta antû ceminaani na bakageria kwona arutani barî na into bionthe bia kûrutana nabio. Ibaageragia kinya kwandîkîra nthaka cia îrika rîînini ciya ceminaani. Magiita mamwe nthaka ithûgaanagia mûntû mûrûme i kûmaramara. Kîthînji we eerire nthaka barî na Gatûûra baayiîtiirie bauga bo batithenganîira kîmwîrî mwanka rîra bakaagûrana na bathi na mbere kwîgua beetîganîitie.

Gatûûra na Kîthînji ibaagûranire baatuîka mûkûrû na mwekûrû. Ibaagîire na kaana. Ntugû îmwe, antû ba mûciî wao bonthe beethîrana baakara ruungu rwa mûti ûra Gatûûra eendete mûno. Auga, "Noogo ndaakaraga aaga tûkaaria na maama." Kayîra aarî ûmûniini mma aciari baake bagîkua. Augire, "Tookeegua antû ibariûkagua, ndaariûkia baaba na maama. Îndî mbuga bakariûka ta îîndî baakena i tiû."

050/2026

